

PHILIP R. J. HARINGTON – LIZ BEDDOE

CIVIL GYAKORLAT: A SZOCIÁLIS MUNKA ÚJ SZAKMAI PARADIGMÁJA*

Összefoglaló: A gazdasági racionalizálás több szakma helyzetét is befolyásolta a nyugati társadalmakban. Írásunk új-zélandi példák bemutatásával rávilágít arra, hogy a különböző szolgáltatások kapacitásának és finanszírozásának neoliborális átalakítása egyfelől deprofesszionalizációhoz vezetett, ugyanakkor lehetővé tette alternatív gyakorlatok kialakulását. Utóbbi, vagyis a szociális munka gyakorlatának civil modellje üdvözlendő.

Eredmények: A kortárs szakirodalomban számtalan vita olvasható a szakmák természetéről. A szociális munka, mint szakma, jellegzetességeinek vizsgálata három típust tár elénk: a hősies, az altruista és a civil gyakorlatot. A szociális munkában kialakulóban van a civil gyakorlat, melynek előfeltétele, hogy a szakma szerepfelfogásában és tevékenységében fokozatosan előtérbe kerüljön az elsősorban a lakosság jogainak és szükségleteinek szem előtt tartásával végzett társadalmi vizsgálódás.

Alkalmazás: E cikk célja, hogy előrelendítse a deprofesszionalizálódással kapcsolatos vitákat, s egy olyan civil szociális munkára tegyen javaslatot, amely képviselőre és kritikai társadalmi vizsgálódásra épül.

Bevezetés

Az egyes szakmák eltérő utat jártak be az elmúlt három évtized során, mialatt a nyugati világ gazdasági racionalizálást követő politikai változásai alapjaikban változtatták meg a hatalom, a politikai bizalom és a közösségi intézményekbe vetett hit korábban tartósan fennálló pozícióit. Bár a szakmaiság meghatározására tett erőfeszítések továbbra sem jutottak nyugvópontra (Evetts 2011, Sciulli 2005), a szociális szakmák elemzése során háromfajta professzionális paradigmára bukkanunk: a hősies, az altruista és a civil paradigmákra. Ezeket három alapvető jellegzetesség, a típus, a kontrol és a fókusz alapján állítottuk fel. A fentieket új-zélandi szociális munkából vett példákkal szemléltetjük, ahol sok más országhoz hasonlóan a szociális munka sajátos kihívásokkal nézett szembe a professzionalizációs folyamat során (Baines 2006, O'Brien 2005, Pease 2002, Staniforth–Fouché–O'Brien 2011).

A szociális munka más segítő szakmákkal, például az ápolókéval vagy a tanárokéval ellentétben a polgárok mindennapi élete és a nagy szociális intézmények

* Philip R. J. Harington and Liz Beddoe: Civic practice: A new professional paradigm for social work. *Journal of Social Work*, 2014, Vol. 14, (2), 147–164.

közötti határvidéken egyensúlyozik. A szociális munka a modern jóléti állammal együtt erősödött; a szakma szabályozását pedig felgyorsította a szociálpolitika hangsúlyának eltolódása a fejlesztés és társadalmi szükséglet felől a kockázatok kezelésének jelenbeli elsősége irányába (Webb 2006). E változás eredményeképp a szociális munka a legtöbb országban még jobban beleágyazódott az állami apparátusba, míg máshol inkább a gazdasági és magánszektorban indult fejlődésnek. Bár ennek a folyamatnak vannak előnyei is, egyre jobban elbizonytalanít a szociális munka alapvető céljainak tekintetében. A szociális munka IFSW¹ által használt nemzetközi definíciója szerint a szakma „előmozdítja a társadalmi változást, a problémák megoldását az emberi kapcsolatokban, valamint az emberek hatalommal való felruházását és felszabadítását a jóllétük növelése érdekében” (ISFW 2000). E szerint a szociális munka elkötelezett a társadalmi igazságosság mellett. Az elmúlt évtizedekben a belső szakmai viták más országokhoz hasonlóan Új-Zélandon is elnyomták a szociális munka hangját, s helyette a regisztrációs és professzionális státusz körül forogtak (O’Brien 2005). A szociális munkát a szolgáltatások állandó átalakítása határozta meg, amelynek hatására „megszakadtak vagy meglazultak a társadalmi mozgalmakkal, szakszervezetekkel és aktivista közösségekkel való kapcsolatai” (Baines 2010: 930). Ez a befelé fordulás abban is tetten érhető, hogy a jóléti államot érő támadások közepette talán elvárható lett volna valamiféle aktív szerepvállalás, hiszen a szakma hivatalosan elkötelezett az igazságosság érdekében megvalósuló szociál(is)politika és gyakorlat mellett. Sokan úgy érzik, hogy nem sikerült e célok mellett kiállni, s így részt venni a szociálpolitika alakításában (Ferguson 2008, Gillingham 2007, Ife 1997, Mendes 1998).

Sokan emelték fel a hangjukat annak érdekében, hogy újraélesszék a szociális munka elköteleződését a társadalmi igazságosság mellett (Allen–Briskman–Pease 2009, Ferguson–Woodward 2009, O’Brien 2009). O’Brien (2005) úgy véli, hogy a szakma sürgető teendői „a szociális munka margójára számúzték a társadalmi igazságosság kérdését” (uo.: 13). Evvel nem állítja a szerző, hogy a szociális munka aktivista irányzata elhalt volna, hiszen az érdekképviselet számos sikeres példájával találkozunk (Ausztráliában a mentálhigiénés szolgáltatások, Új-Zélandon pedig a szexuális erőszak túlélőinek nyújtott tanácsadás forrásainak csökkentése terén), hanem azt hangsúlyozza, hogy a gazdasági racionalizálással kapcsolatos döntések a nyugati világban minden szakmát érintettek. A modernizációs törekvések (pl. „harmadik utas” politikák) eredményeképp „az önkormányzati hivatalokkal és szakemberekkel kapcsolatos hagyományos bizalmi viszony megkérdőjeleződött” (Gleeson–Knight 2006: 279). E változások során a szociális munka kiemelten sérülékenynek bizonyult, hiszen erkölcsi világképe gyakran teljes ellentétben áll a nyugati kormányok szociálpolitikai megközelítéseivel (McDonald 2006). A szociális munkások hivatalos szervezeteit a neoliberais szerkezeti átalakítás

¹ Az IFSW (International Federation of Social Workers) a Szociális Munkások Nemzetközi Szövetsége. (*a ford.*)

fő időszaka alatt gyakran kihagyták a szakpolitikai fejlesztésekből, s ez hozzájárult ahhoz a vélekedéshez, hogy „a menedzsment átalakítása a munkatársakkal „megtörténik”, s nem velük közösen zajlik” (Kirkpatrick–Ackroyd 2003: 525). A szociális munkásokra úgy tekintenek, mint „jövőökre (...) nem pedig speciális készségekkel és tudással felvértezett szakemberekre” (Sirotkina–van Ewijk 2010: 88).

E cikkünkben azt kutatjuk, hogy van-e lehetőség a szociális munka újraélesztésére egy új koncepció, a civil gyakorlat (*civic practice*) mentén. Egy ilyen megközelítés segítheti, hogy a szociális munkások ismét magabiztosan álljanak ki a társadalmi igazságosság mellett, egyben kihasználva a 21. századi szociálpolitika által hangsúlyozott „mi az, ami bizonyíthatóan bevált” retorika néhány hasznos aspektusát (Walters et al. 2004). E témák vizsgálatának első lépéseként a modern szakmák természetével kapcsolatos vitát járjuk körbe. Másodjára felderítjük, hogy a szociális szakmák mennyire képesek arra, hogy kitartsanak e társadalmi változások során, és megvitátjuk, hogy vajon támaszkodhatunk-e rájuk az érdekképviselet forrásaiként. A szakmák által bejárt útról általánosságban beszélünk, új-zélandi szociális munkából kölcsönzött példákkal támasztva azokat alá. A szociális munka ilyen értelmezésű tárgyalása nem jelenti azt, hogy tagadni vagy kisebbiteni akarnánk azon szociális munkások százainak erőfeszítéseit, akik hivatalos tevékenységeik vagy a civil társadalom részeként végzett munkájuk során személyesen harcolnak a társadalmi igazságosságért. Szociális munkások oktatóiként szociológiai nézőpontból vizsgáljuk annak lehetőségét, hogy a szociális szakmák jelentőségteljes, ám egyben pragmatikus módon álljanak helyt egy magabiztos és jól értesült civil társadalom részeseként.

Az új-zélandi tapasztalat

Új-Zélandon sokféle területen alkalmaznak szociális munkásokat. Ugyanannyi szociális munkás dolgozik a törvény által szabályozott gyermekvédelmi szektorban és az ettől külön irányított regionális egészségügyi intézményekben. Az új-zélandi szociális munka egyik sajátossága, hogy a „hivatásos” szociális munka megvetette lábát a civil szektorban is, elsősorban az alább bemutatásra kerülő „partnerségeken” és kiszereződött ellátásokon keresztül. Az új-zélandi szociális munka professzionális szabályozásának fejlődése állami kezdeményezésre történt, a nagy állami gyermekvédelmi rendszer szolgáltatási kudarcaira való reakcióként (Beddoe 2007, Beddoe–Duke 2009). A szociális munka szabályozása egybeesett az új-zélandi állami szolgáltatások nagymértékű átalakításával és kihívásaival. Új-Zélandon a gazdasági racionalizmust a konzervatívok feletti baloldali választási győzelem eredményeképp vezették be; azonban egy ezt követő valutaválság hatására a kormány megszorító intézkedései huzamosabb ideig napirenden maradtak. A megszorítások ellenzői lassan találtak magukra (Jesson 1987, Kelsey 1993, O’Brien–Wilkes 1993), de idővel egyértelműen elkülönültek a piac hívei és azok, akik egy tágan

értelmezett társadalmi szerződést védelmeztek. A szakpolitikák az intézményrendszer átalakítását tűzték ki célul, az új közigazgatási megközelítés pedig a „szervezeti hatékonyság és eredményesség” növelését célozta (Boston et al. 1991: ix), nagyobb szerepet szánva az állam által biztosított szociális juttatások szétosztóinak. A piacbarát nézőpont az állami szolgáltatások csökkentését célozta, és növelni kívánta a piacok szabadságát a munkabérek megállapításában. E reformok következményeképp az állami szolgáltatásokban a szakmai munkaköröket elnyomták, és olcsóbb „deprofesszionizált modelleket” kerestek – ahogy arról ausztrál szakirodalmak beszámolnak (Healy–Meagher 2004, McDonald 2006).

Az új-zélandi szociálpolitikában bekövetkezett nagy változások ellenére a neoliberais kísérletezéssel való küzdelem során a közösségi erőfeszítések szélesebb körűvé váltak (James 1992). Paradox módon a '90-es években a jóléti megszorításokkal egy időben Új-Zélandon nőtt az innováció, a szociális szolgáltatásokon belül pedig fejlődés valósult meg, melyet részben a decentralizáció és a szolgáltatások kiszélesítése tett lehetővé (Nowland-Foreman 1997). A legsajátosabb megközelítések a maori népcsoport autonómiájának újjászületéséből eredtek, melyet a Legfelsőbb Bíróság 1987-es döntése alapozott meg, egyértelművé téve az állam Waitangi Egyezményből eredő kötelezettségeit (Barawanath 2007). A döntés megakasztotta a neoliberalizmus térhódítását, ugyanis előírta az állam számára a maori őslakosság jogainak védelméről szóló 1840-es kötelezettségvállalásának betartását, továbbá a szociális szolgáltatási szektoron belül számos maori kezdeményezés hathatós támogatását eredményezte. A századfordulóra egy felpuhított „társadalmi fejlődési irányvonal” (Ministry of Social Development² 2001) eredményeképp szolgáltatásokat biztosítottak a maori törzsi testületeknek és más helyi közösségeknek. Bár e politikai álláspontot kapacitásbővítésként magyarázták, valódi célja a kormányzat és a közösségek közötti partneri kapcsolatok megerősítése volt.

A társadalmi fejlődés irányvonala (Butler 2003, Duncan 2004, Eichbaum 1999, Harrysson–O'Brien 2007, Larner–Butler 2003, Lunt–O'Brien–Stephens 2008; Ministry of Social Policy 2001) politikai alapon közelített a társadalmi egyenlőtlenségek felé. Nem közvetlenül a hátrányok lényegi részét célozták meg, hanem az állam és közösségek közötti partneri kapcsolatokat tűzték zászlajukra, valamekkora autonómiát és a források elosztásába való korlátozott beleszólási jogot ígérve. Ily módon a partnerség (Curtis 2003, Larner–Butler 2003) hangolja össze az állami szerepvállalást a veszélyeztetett, kiilleszkedett helyi közösségek jóllétének anyagi támogatásával. A közösség fontossá vált: azon programok, melyek túl elméletiek, általánosak vagy pontatlanok voltak, nem lettek volna képesek a célok és az elérésükhöz szükséges stratégiák összehangolására.

A kortárs szociális szolgáltatásnyújtás és szociális gyakorlat nagyon gyorsan kihasználta a lehetőséget és a helyi szükségleteket állította középpontba. Civil szervezetek és helyi közösségek kezdeményezései érzékenyebben úgy alakították

² Társadalmi Fejlődésért Felelős Minisztérium (*a ford.*)

szolgáltatásaikat, hogy azok megfelelő választ kínáljanak a mélyszegénységgel, erőszakkal, kiilleszkedéssel, kulturális széteséssel és egészségügyi egyenlőtlenségekkel küzdő területek lakosainak. A központi kormányzat számára a szolgáltatások ily sokszínű kavalkádja nagy politikai és gazdasági kockázatot jelentett, s így Új-Zélandon, ahogyan máshol is, maga után vonta a szakmai szolgáltatások teljesítményének és hatékonyságának újfajta ellenőrzését (Ranson 2003). A hatékonyság mérésére szolgáló eredményességi technológiák saját „iparággá” nőttek ki magukat (Hood–Mears–Winch 1997).

E megközelítés egyik eredménye a civil szektor megerősödése volt, mely egyre több helyi közösségi szolgáltatást vett át (Baines 2010). A szerződéses kultúra részeként a biztonságra törekedve a különböző kormányok az államon kívüli szektort is szakmai munkára ösztönözték. Amikor az új-zélandi szociális munka szabályozásának részeként a szociális munkások regisztrációját szakirányú végzettséghez kötötték, az állam támogatta a nem állami szervezetek munkatársainak szakirányú továbbképzését. Így végül a szakmai színvonal javítását célzó program túlmutatott az állami szektoron, s ezáltal a szakmaiságot is ortodoxabb forma felé terelte. Ez alátámasztja Gilbert és Powell (2010) érvelését, mely szerint a szakmák természete nem állandó, és „a szakmák mindig is készek voltak alkalmazkodni a változás erőinek hatására” (uo.: 9). Ugyan a szociális menedzseri irányzat csökkentette a szakmai döntések mozgásterét, a szociális munka mégis fennmaradt, bár a szakmai integritás fenntartása a stratégiai területeken belül továbbra is folyamatos kihívást jelent. A kockázatkerülő állam támogatásával a szociális munka kiharcolt magának egyfajta uralkodó helyet a különböző szakmák között (McLaughlin 2007), ugyanakkor még mindig a szakma jó hírvéneke megtartásáért küzd (Beddoe–Duke 2009). Az ellátókkal való kapcsolattartás eredményeképp az állam és a munkáltatók kevésbé sértik a szociális munka érdekeit.

Jelenleg az új-zélandi szociális munka a fenti elemzésben bemutatott környezeti átalakuláshoz próbál igazodni. A széles körű támogatás hatására valószínűleg ki fogják terjeszteni a törvényileg egyelőre szűk körtől elvárt regisztrációs kötelezettséget, ami egyben védelmet is jelent. Egy tervezet (Social Workers Registration Board 2011) mutatja be a teljes körű regisztráció megvalósításához szükséges lépéseket. Ehhez nagyfokú figyelmet kell fordítani a szerepek, területek és a szociális munka határainak megfogalmazására. Stanifoth, Fouche és O’Brien (2011) bemutatnak egy tanulmányt, mely az új-zélandi szociális munkások által használt szociális munka fogalmakat elemzi. Eredményeik szerint bár találtak a társadalmi változásra utaló elemeket is, a szociális munkások elsősorban mégis inkább a családokkal és egyénnel végzett munkájukra összpontosítottak. Staniforth és szerzőtársai megállapítják, hogy „a szociális munkások valószínűbben határozzák meg a szociális munkát mindennapi gyakorlatuk, mint elméleti konstrukciók alapján” (uo.: 203). O’Brien (2011) úgy találta, hogy az új-zélandi szociális munkások zömének a társadalmi igazságosság gyakorlata elsősorban „mikroszintű” tevékenységet jelentett, s kevésbé céloztak meg tágabb társadalmi változásokat (uo.: 156). O’Brien úgy véli, hogy a társadalmi kirekesztés és igazságtalanság

átfogóbb és rendszerszerűbb megközelítésére lenne szükség. Tanulmánya ugyanakkor rámutat arra, hogy a terepen dolgozó szakemberek nagyon is képesek felismerni a társadalmi kirekesztést és igazságtalanságot, és helyi szinten gyakran fel is lépnek ellene. E cikkek szerzői szerint a civil szociális munka irányzat követői számára a következő lépés evvel kapcsolatos adatok gyűjtése a mindennapi gyakorlat során, amit majd a tágabb társadalmi változás elérése érdekében megfelelő formában kell tálalni. A szakmai modellek vizsgálata segíthet ezen az úton.

Szakmai modellek gazdasági megszorítások idején

A 20. század folyamán növekvő számú egészségügyi és jóléti szakmát vontak be a népesség jóllétének nagymértékű javítási folyamatába (Parsons 1951: 426–447). A mélyszegénység azonban továbbra is létező jelenség, ami alapjaiban kérdőjelezi meg azt, hogy a megfelelő és igazságos jóllétet ténylegesen sikerült volna megvalósítani. Ebben a kontextusban vitathatók a professzionalizálódás előnyei: egyfelől a különböző szakmák innovációt és pontosságot hoznak a szolgáltatásokba, melyek hatnak a jólétre is; másfelől lehetővé teszik fontos pozíciók felhasználását egyéni haszonszerzés céljából. Amikor Wilensky (1964) közzétette a „Mindenki professzionalizálódik”³ című alapvető fontosságú cikkét, hangsúlyozta, hogy az eltérő szakmák saját hagyományuk és szolgáltatási motivációik becsatornázásával mind hozzájárultak ahhoz, hogy egyre inkább a tényleges emberi szükségletekre szülessenek válaszok. Sajat írására hivatkozva emlékeztetett Mills (1953) és más szerzők gondolataira, akik szerinte helytelenül azt állították, hogy „a bevett szakmák (...) nem vehetők komolyabban a simlis és számító használtautó-kereskedőknél (...) a szakmai tudást gyakran kiváltságos helyzetük megőrzése céljából misztifikálják” (Wilensky 1980: 298).

A különböző szakmák tanulmányozása több évtizedet ölel fel, jól mutatva a szociológia érdeklődési területét bizonyos évtizedekben. A szakmák bezárkózási folyamatainak bemutatása (Chua–Clegg 1990, Witz 1992) egybeesett a nők által dominált foglalkozások szakmai státuszért folytatott harcával (Cavanaugh 2003, Witz 1992) és a szakmai dolgozók kiváltságos helyzetének kritikai elemzésével (Johnson 1972). Witz (1992) emlékeztet, hogy a „professzionalizálódás nem csupán egy szakma határainak lezárási folyamata, hanem tágabb strukturális és történeti rendszerek része” (uo.: 56).

A szakmák korai leírói a weberi ideáltípus módszerét véve elemzésük alapjául sajátos kiindulási pontot választottak: hogyan váltak bizonyos szakmák oly befolyásossá? Macdonald (1985) szerint Weber (1968) bezárkózás fogalma katalizálta a definíciós törekvéseket. Az orvostan és a jog váltak paradigmaalkotókká. Az e példákön alapuló korai általánosítások adottak tekintették a szakmaiság hősies modelljét. A szakmaiság hősies eleme abból a képességből ered, hogy mihelyt

³ The professionalization of everyone

valaki kézhez veszi a praktizáláshoz szükséges engedélyt, hathatós módon tud mások segítségére lenni sikeres végkimenetek elérése érdekében.

A professziók korai modellje hangsúlyozta az etikai kódex és a „céh” felé való elszámoltathatóság fontosságát, s ezáltal eltávolodott a szolgáltatások felhasználóitól, mely miatt később kritika is érte. Egy professzió felépítése és fennmaradása érdekében hinni kell abban, hogy bármely más alternatíva kevésbé szilárd és megbízható, s a szakma mítoszát saját szakszókinccs használata is támogatja (Millerson 1964). A klinikák és üléstermek elhelyezkedése, az „időpontos” rendszer, a várótermek, az ügyfélakták és egyéb technológiák mind egy magabiztos szakma képét támogatják. Freidson (2001) Foucault diszciplínafogalmának felhasználásával azt állítja, hogy a szakmák „a mindennapi élettől elkülönülő intézményekké váltak. Olyan intellektuális dolgozók speciális csoportjaivá (...) [melyek] ezen szaktudások hatalmát testesítik meg” (uo.: 29).

Az 1990-es évekre az egyes szakmákba vetett hit és bizalom a közösségi szolgáltatások szakmai ellenőrzéséről folytatott vita részesévé vált. Foucault (1991) kettős értelemben használt diszciplína kifejezésének – bizonyos tudások összessége és hatalmi stratégia a társadalmi intézmények működtetése céljából – elemzése egybeesett a neoliberaisoknak a szakmák túlereje elleni támadásával, illetve a mindig követelőző felhasználók felé nyújtott szolgáltatások racionalizálási mechanizmusainak beindításával. Ezen kihívások s a gazdasági racionalizmus születésének árnyékában a törvényileg szabályozott, illetve közfinanszírozott szakmai tevékenységekbe vetett bizalom megingott. Bryson (1992) megállapítja, hogy a 20. század utolsó évtizedeiben már nem „lehet hinni a racionális lábakon álló központi szociálpolitikában, melyet a gazdasági racionalisták álláspontja szerint amúgy sem engedhet meg a társadalom magának” (uo.: 178). E változást megelőzően Bryson szerint az a vélekedés uralkodott, hogy „a társadalmi problémák olyan adminisztratív eszközök segítségével oldhatóak meg, melyet hivatásos bürokraták és szakemberek dolgoztak ki és alkalmaznak” (uo.: 178). Bryson emlékeztet, hogy előbb a szakpolitikákat, majd magát a gyakorlati munkát is megkérdőjelezték. A szakpolitikát egyszerűen lehetett támadni: a jóléti állam olyan szakpolitikai gépezet, mely széles körű alapszolgáltatásokat próbált nyújtani egy egyre sokszínűbb népesség számára. Míg az állam korábban vonakodott megkérdőjelezni a szakemberek szaktudásán alapuló szolgáltatási rendszerét, a közszolgáltatások új modellje az Új Jobboldal reformereire támaszkodott, akik szerint a piac jobban képes hatékony válaszokat találni a különböző szükségletekre (uo.).

Az új közszolgáltatási menedzsment beáramlása az állami szektorba elindította a hagyományos szakmai modellek megkérdőjelezését (Duncan 1995). Gleeson és Knights (2006) megjegyzik, hogy míg a szociálpolitikai megközelítések célja a hatékonyság növelése és a közszolgáltatások szintjének javítása, az egymást követő reformok „a központi és a helyi irányítás közötti egyensúly megváltoztatását, továbbá a szakmai és vezetéssel kapcsolatos elvárások átszabását célozták meg a közösségi helyett a magán szolgáltatásokat téve hangsúlyossá” (uo.: 281).

E reformok megkísérelték e szakmai kultúrákat vezetői ellenőrzés alá vonni, és olyan új fogalmak kerültek be a szakemberek szókincsébe, mint a szolgáltatások átvétele, kiszerezés vagy az ellenőrzés (Ranson 2003: 465). A változással szembeni ellenállás letörése érdekében a „vizsgálatok korában” oly diskurzusokat vetettek be, mint például az elégtelen szolgáltatás (Stanley–Manthorpe 2004). A szakmák tanulmányozásakor korunkban, amikor a média által megfogalmazott és politikai kihívások egymást erősítik, a szakember tudásmunkássá alakul át, aki egy team tagjaként „hatékony társadalmi és szervezeti kapcsolatokat” hoz létre, ezáltal eltávolodva a „közösségi értékek védelmezőjének” hősies modelljétől (Gleeson–Knights 2006: 279). Az 1. táblázat a szakmák központi jellemzőit, hatalmát, irányítását, hangsúlyát mutatja be az e cikkben azonosított három típus – a hősies, az altruista és a civil modell – szerint. A szociális munka civil modelljét alább alaposabban is körbejárjuk.

1. táblázat: A szakmaiság modelljeinek főbb jellemzői

	Hősies	Altruista	Civil
Típus	Bevett szakmák	Közszolgáltatások szakmái	Új professzionális értékek különböző foglalkozásokon belül. Nő a civil szektoron belüli foglalkoztatás
Hatalom	Egy olyan elit kezében van, amelynek hatalma, jövedelme és a kulcsfontosságú intézmények fölötti kontrollja hagyományosan biztosította pozíciójuk és kiváltságaik elfogadottságát	Középosztálybeli foglalkoztatási szektor, amely képes befolyásolni és mások megbecsülését kivívni Általában nagyméretű, általános intézményekben dolgoznak	A státuszuk abból ered, hogy szakmai munkájuk/gyakorlatuk hitelesen kapcsolódik a helyi közösségekhez és szükségletekhez/ problémákhoz, és helyi irányítás alatt akarnak munkálkodni
Irányítás	Magas fokú kontroll és autonómia	Megosztott kontroll, vitatott autonómia	A különböző szereplőkkel közös irányítás
Hangsúly	Gyógyítás	Gondoskodás	Civil revitalizáció

A professzionalizmus túl hősiesen értelmezett modellje, melyben a szakemberek egymástól túlzottan elkülönülve végzik munkájukat, nem szolgálja a szociális szakmák egyik központi célkitűzését, a sérülékeny és kirekesztett csoportok hatalommal való felruházását. A szociális szakmák olyan embereknek nyújtanak segítséget, akik tanulni szeretnének, valamilyen traumás élményt, kiilleszkedettséget, szegénységet vagy elnyomást dolgoznak fel és küzdenek le. Az iskolák, klinikák és szociális szolgáltatások által képviselt modernista iskola olyan ápolók, tanárok és szociális munkások munkáján alapul, akik hajlandóak voltak fix bére-

zés mellett munkát vállalni, s ily módon eltávolodtak attól, hogy a szolgáltatásaikat igénybe vevőktől kényszerüljenek díjazást kérni. Ezek a szakmák elutasítják, hogy teljes mértékben a hősiesség lenne a motiváló erő, ehelyett a szolgáltatások felhasználóival együtt a képzett altruizmus álláspontját képviselik.

A szociális munka büszke arra, hogy képes az emberek életében tapasztalt szükségletekből és kockázatokból tanulni, s így innovatív, valós válaszokat kínáló megoldásokat tud kidolgozni, melyeket át tud adni olyan intézményeknek, amelyeknek hatalmában áll azokat felhasználni (Ferguson–Woodward 2009, O'Brien 2009). A szociális munkások töreksenek arra, hogy közel maradjanak azokhoz, akikkel együtt dolgoznak – nem egy problémára és annak megoldására koncentrálnak: elsődleges céljuk az odafigyelés, a szükségletekre való válaszadás és a támogatás. Elsősorban tehát a kapcsolatok állnak a középpontban, ugyanakkor egy másik eredmény az is, hogy a szakma vonakodik egyértelmű határokat kijelölni. A szakterület egyértelmű meghatározásával kapcsolatos vonakodás „megerősíti azt a tágabb körben tapasztalható társadalmi bizonytalanságot, mellyel a gondoskodó hivatásokat mint szakmákat szemlélik” (Healy 2009: 406). A szakma egyszerre próbálta meg magát altruistaként pozicionálni, s ugyanakkor jó fizetéseket és munkakörülményeket is kiharcolni magának.

Az altruista motivációk sem tudták elejét venni a szociális szakmák alapos vizsgálatának (Donzelot 1980, Foucault 1979, Illich et al. 1977). A szakemberek dominanciájának radikális kritikája mind gyakoribbá vált „a szakértelemmel szembeni kulturális gyanakvás fokozatos növekedésével” (Furedi 2006: 15). A szakmák korlátlan hatalmával szembeni ideológiai kétkedés bizalmi válságot jelez (O'Neill 2002). Annak érdekében, hogy a szakmai modellbe vetett bizalom helyreálljon, a kormányok olyan szociális szolgáltatókkal próbáltak együttműködni, melyeknek megbízható a tudása és van etikai kódexük. Úgy is mondhatnánk, hogy a szakmaiság többé már nem pusztán iskolai végzettség folyamánya, hanem olyan valami, amit megfelelően irányított munkavállalók arra felhatalmazott, bürokratikus szervek kontrollja alatt képviselnek. Duyvendak, Knijn és Kremer (2006) ugyanakkor úgy vélik, hogy korai még a szakmaiságot temetni. Az általuk szerkesztett, a jóléti szakmák innovációjával és útkeresésével kapcsolatos kötetben arra keresik a választ: vajon a jóléti gyakorlat sokféle területén van-e elég bizonyíték arra, hogy a szakmaiság mindenhol hanyatlik, s amennyiben igen, megfordítható-e ez a folyamat? Van-e példa arra, hogy a szakmaiság átalakul és újjászületik, esetleg újfajta diskurzus bukkan fel? Lehetséges, hogy a hanyatlásba vetett hit és az afeletti szorongás megakadályoz minket abban, hogy észrevegyük az „új” lehetőségeket, ideértve a hősiesség modell alternatív megközelítéseit.

Van-e lehetőség arra, hogy a szakmai gyakorlat civil kezdeményezésként jelenjen meg? Képes-e a civil gyakorlat olyan tereket létrehozni, ahol a szociális munkások magabiztossá válhatnak, s stratégiai módon használják fel a tapasztalaton alapuló jó gyakorlatok retorikáját, különösen a kutatási eredményeken alapuló érdeképviseletet (Beddoe–Harington 2012, McCrae et al. 2005)? Félő, hogy változás nélkül a szociális munka értékei elsorvadnak: „megszakadnak

a kapcsolatok a társadalmi mozgalmakkal, megszűnnek a lehetőségek a társadalmi igazságosság készségeinek új generációk felé történő továbbadására, a társadalmi igazságosság készségei pedig fokozatosan eltűnnek mind a tudatból, mind a gyakorlatból” (Baines 2010: 941). Egy újfajta gondolkodás talán el tudja kerülni azt a kettősséget, hogy a szakembereket egyszerűen „szakmaiatlanított áldozatoknak vagy stratégiai működtetőnek lássa, akik a piaci és ellenőrzés alapú kultúrák ellentmondásaira és hiányosságaira hívják fel a figyelmet” (Gleeson–Knights 2006: 279). Bár a jelenlegi feltételek valamelyest aláásták a társadalmi igazságosság célkitűzését, a szociális munkásoknak továbbra is együtt kell dolgozniuk érdek-képviselői csoportokkal a magasabb szintű társadalmi befogadás érdekében (O’Brien 2005: 22–23).

A 2. táblázat e szakmai tevékenységek különböző formáit foglalja össze, melyek azoktól a csoportoktól erednek, akik egyszerre törekszenek szakmaiságra és az altruista keret megtartására, s egyúttal felvázolja a civil szakmaiság jellegzetességeit.

2. táblázat: A szakmai tevékenységek típusai

	Hősies	Altruista	Civil
Eredet	Alapító szakmák, fő képviselői az orvosok és jogászok	Tanítás, ápolás, szociális munka – eredetileg nem tekintették valódi hivatásnak, mivel nem tudnak ugyanakkora hatást kifejteni az államra és felhasználóikra	Közösségi szakemberek, akik a közösség jólétét tartják szem előtt. A támogatott szociális ellátások szélesebb körűvé válásának eredménye
Hírnév	Különleges kapcsolatot ápol az állammal, melynek köszönhetően evvel kötik össze a meghatározó szakmai paradigmát	Kevésbé jellemzi az elitizmus, szolgáltatásaiért nem jár külön díjazás, általában fizetésért dolgoznak, elsősorban a közszférában	Az a szakmai cél vezérli, hogy előmozdítsa a civil társadalom elfogadottságát és sokszínűségét
Terület	A gyakorlati terület fokozatosan eltolódik a magáncégektől a nagy intézmények felé	A szakmai munka területét elsősorban a nagy intézmények jelentik	A civil szakember a közösség szükségleteinek és törekvéseinek helyszínén található. A gyakorlat területe a közösség

folytatódik

	Hősies	Altruista	Civil
Jellemzők	A hagyományos jellemzők szerint a szakmai hozzáértés a kamarai tagság függvénye, melyet iskolai végzettség alapján lehet kérvényezni	Erősen elnőiesedett foglalkozás, a szolgáltatások felhasználóival együttműködésre törekednek	A kapacitásépítés, az akadályok lebontása és az identitás megerősítése közös szakmai/politikai cél
Piaci helyzet	Uralja a piacot, Etikai/ Munkavégzési Kódex, döntési jog a tagság felett	Szakszervezeti tevékenység a munkafeltételek védelme érdekében	Szakszervezeti tevékenység a munkafeltételek védelme érdekében, szakmai tevékenységek a gyakorlat területének és hatáskörének meghatározására

Civil gyakorlat – Merre tart a szociális munka?

A neoliberalizmus, a szakértelem posztmodern kritikája, a jogok és állampolgáriság iránti követelések, valamint a hivatásos identitások megerősödése alapvető változást hozott a szociális munkában. Bár mi új-zélandi tapasztalatokról számoltunk be, a szociális munkások világszerte hasonló kihívásokkal és nehézségekkel szembesülnek. Baines (2010) úgy véli, hogy a nem állami szektorokban ez „neoliberális közeledést jelent régiók, szektorok és erkölcsi kultúrák között, amely során a civil szervezetek egyre jobban hasonlítanak a piaci vállalkozásokhoz” (uo.: 941). A szociális munkások mindennapi munkájuk során csak annyiban valósíthatják meg a társadalmi aktivizmust és társadalmi részvételt, amennyiben az „a szervezet céljait segíti elő” (uo.: 941). McDonald (2006) szerint „a professzionális álláspont egyre kevésbé lesz fontos szervező tényező vagy a gyakorlat alapja”, hiszen a szociális munka értékei nem illeszkednek a neoliberális államhoz (uo.: 209). Az a folyamat, ahogy Új-Zélandon a szociális munka kinőtt az állami szférából, azt mutatja, hogy paradox módon a neoliberális tanok (versenyképesség és kiszereződés) új és sokszínű piacot teremtettek a szociális munkások készségei számára. Vannak-e tehát lehetőségek az állam és szakmák közötti újfajta együttműködések terén – esély egy olyan szakmai modellre, melyet civil gyakorlatnak neveztünk? A 3. táblázat bemutatja korunk elvárásait a szociális szolgáltatások felé a szociális szakmák ethosza, státusza és irányítása szempontjain keresztül.

3. táblázat: A szociális szakmák szolgáltatási elvárásai, etosza, státusza és irányítása

	Hősies	Altruista	Civil
Igény a szolgáltatásra vagy szakértelme	Időszakos, az adott pillanatban nagyon fontos – rövid beavatkozás, pozitív eredmény.	A szolgáltatások azon tartós szükségletén alapul, hogy az egyének életében fejlődést vagy átmenetet segítsen elő, s javítsa az önmegvalósítási esélyeiket.	Hatékony és megfelelő válaszokat kínálni olyan helyzetekben, ahol hiányos, elégtelen vagy elutasított a hiteles szociális szerepvállalás tehetetlenség, átszervezés vagy egyenlőtlenség miatt. Egyre többen dolgoznak olyan új szolgáltatásokban, melyek a kormány és a civil társadalom közötti partneri kapcsolatokat támogató szakpolitikai döntéseknek köszönhetőek.
Státusz	Elit státusz. Magas jövedelmek, magas szintű intézményi kontroll. Sok erőforrás felett rendelkeznek, mivel feltételezik, hogy etikus módon, önös érdekektől mentesen cselekszenek. A szolgáltatások átvétele, valamint a hatalommal szembeni kihívások csökkentették az autonómiát.	Középosztálybeli szakmai státusz jelentős gazdasági előnyökkel. Hajlamos a meglévő társadalmi hierarchiák újjíatermelésére, bár a fontosabb szociális szolgáltatások hatósugarát és befolyását szeretné javítani. A bürokráciákon belül korlátozott autonómia.	A státusz egy szakmai vagy identitás alapú közösség tiszteletéből ered. Értékként jelenik meg a résztvevők egysége egy közös cél érdekében, a közösségi elszámoltathatóság eszméje és a közösségi részvétel a társadalmi körülmények megváltoztatása érdekében.

folytatódik

	Hőstes	Altruista	Civil
Szolgáltatási ethosz	<p>Elsősorban az ügyfél felé tartozik felelősséggel.</p> <p>Specializált hozzáférés különböző hálózatokhoz és beutalókhoz.</p> <p>Nem célja a sokszínű társadalom tagjai felé egyenlő módon nyújtani szolgáltatásokat.</p>	<p>Mélyen elkötelezett a közösségi szolgáltatások, valamint a tágabb értelemben vett általános szükségletek kielégítése iránt.</p> <p>A fennálló szociálpolitikai és gazdasági közeg alapjaiban határozza meg működését.</p> <p>A gyakorlat inézményi foglalkoztatás keretei közé szorult.</p> <p>A szervezeti közeg gyakran kerüli a kockázatot, s a szolgáltatások és szakemberek a deprofesszionizálódás kritikájával szembesülnek.</p>	<p>A gyakorlat az egyértelműen felvállalt értékek, valamint a társadalmi változás és igazság melletti személyes elköteleződés köré szerveződik.</p> <p>Stratégiai módon támaszkodik a társadalmi mintázatokról és mögöttes okozatokról, azok összetett hátteréről szóló adatokra.</p> <p>Fontos az értékelés a hatékonyság, pontosság és stratégiák megfeleltetése céljából.</p> <p>A források felhasználása szoros ellenőrzési mechanizmusok alatt áll.</p>
Irányítás	<p>A szakemberek testülete szabályozza saját magát. Ez a fajta ellenőrzés biztosítja és fenntartja a piaci részesedést, foglalkozási autonómiát és hírnevet.</p> <p>A panaszokat belső vizsgálat dolgozza fel, bár bírói ellenőrzés is kiterjed rájuk.</p> <p>Ezen hatalmi jellemzőket megkérdőjelezi a „deprofesszionizálódás kritikája”.</p>	<p>Erős szakmai profil és érdeképviselet, mely kormányzati szabályozással és a köz figyelemével párosul.</p> <p>A foglalkozások általában értékelik a szakmai tagságot és érdeképviseletet, továbbá a munka körülmények javítását és védelmét ellátó szakszervezeti szerepvállalást.</p> <p>Kormányzati kezdeményezéssel szabályozási környezet.</p> <p>A munkavállalók kötelező jellemzőit általában nem a szakma véleménye, hanem a kormányzati szociál- és gazdaságpolitika szabja meg.</p>	<p>Külső szabályozás korlátozhatja a gyakorlati terpen foglalkoztatottak tagságát, munkakörét.</p> <p>A hatalmon levő kormányzat szabja meg a foglalkoztatás területét.</p> <p>Hasonlóan gondolkodó gyakorlati szakemberek növekvő számú országos és helyi szintű informális kezdeményezési (pl. ifjúsági munka, közösségi munka, érdekképviselet), egyelőre korai stádiumban, komoly befolyás nélkül.</p>

folytatódik

	Hősies	Altruista	Civil
Jövedelem	A szolgáltatás megrendelője által fizetett díjazás vagy illetmény.	Fizetés	Jellemzően rövid távú munkaszerződéseken alapuló fizetés.
Szakmai előmenetel	A szakmai előmenetel egyéni felelősség, a szakmai fejlődés az egyén céljainak megfelelően strukturált.	A szakmai előmenetelt humán erőforrás-menedzsment tervezi meg. A szakmai fejlődést a szervezet céljai és célkitűzései határozzák meg.	A szakmai előmenetel egyéni felelősség, a szakmai fejlődés az egyén céljainak megfelelően strukturált, mely ugyanakkor együtt járhat a szervezet törekvéseivel.
Tagság	Zárt, végzettséghez és alkalmassághoz kötött a bejutás, melynek fenntartása foglalkozási státusz függvénye. Önálló működés, melyet a szolgáltatásokért cserébe a kormányzat és a piac ruház fel hatalommal.	Zárt, végzettséghez és alkalmassághoz kötött a bejutás, melynek fenntartása egy szakmai testülethez való tartozás függvénye. Jogszabályok által meghatározott önálló működés, a munkáltató szabja meg a munkakörü leírást. A tagságot általában a kormányzati (szociál)politika, szabályozás és gazdasági menedzsment alakítja.	Szinte teljességgel az álláshirdetéssel és kiválasztással kapcsolatos helyi kapacitásokra támaszkodik. Határozott idejű szociális projekteken belül rövid távú munkaszerződések. Korlátozott autonómia A tagságot a szociálpolitikai programok és a politikai felhatalmazás alakítja.

Gyakorlati kihívások

A feladatok kiszérsődése garantálja, hogy a gyakorlat természete folyamatosan változik. A 3. táblázat bemutatott egy, a foglalkoztatás jellegéből adódó kockázatot, mivel a rövid, határozott idejű munkaszerződések miatt az életpálya fejlődésén belül az egyéni vágyak kerülnek előtérbe. A közszféra szervezetenleg meghatározott előmeneteli rendszere helyett a szakemberek válnak saját szakmai fejlődésük felelősévé. Új-Zélandon még nem végeztek kutatásokat arról, hogy e változó környezet hogyan hat a szociális munkások foglalkoztatási mintázatára és tapasztalataira. Megfigyeléseink szerint a rövid távú szerződések hatására nagyobb a foglalkoztatási mobilitás a különböző szektorok között, ahogy újonnan finanszírozott programok felé vándorolnak. Ez a szakemberek számára aggasztó lehet. A pénzügyi megszorító intézkedések aszimmetrikus mintát követnek, s a rossz szakpolitikai döntéseknek is a szociális munkások isszák meg a levét, különösen azokban a helyzetekben, ahol szerepük nem teljesen tisztázott (Allen-Kelly 2010: 247–248). Elengedhetetlen, hogy tisztában legyünk a mentálhigiénés szolgáltatások igénybevevőinek véleményével, valamint széles körű ismereteink legyenek a minket körülvevő kultúráról, ahogy azt nemrégiben Ausztráliában a *Könnyebb hozzáférést a mentálhigiénés szolgáltatásokhoz* program is mutatta (uo.). A partnerségen alapuló megközelítések szakmaközi együttműködést igényelnek, amely kevésbé merev a terület és a hierarchia kérdéseiben, teammunkán alapul, és közösen elkötelezett az egységes szolgáltatás biztosítása mellett (Hall 2005). A változás állandó és töretlen. Ebben a környezetben a szociális munkának hangsúlyozottan törekedni kell a hatékonyságra. Kiemelkedően fontosá válik a gyakorlat hogyanja, a segítő személye, értékei, valamint a munkavégzés hitelessége. A szociális munka innovációja érdekében odafigyelő tudományos látásmód válik szükségessé. A szakembereknek több nyelvet kell ismerniük: fontos, hogy ki tudják magukat a mindennapi, leíró és tudományos nyelvezen is fejezni. E nyelvezetek egymással egyre inkább átmenetet képeznek, ahogy a szakemberek elkezdik átvenni azokat a hálózatokat, ahol a hatalommal való párbeszéd szorosán összefügg a teljesítménnyel.

Azon helyzetekben, ahol a gyakorlatot nagymértékben a szolgáltatás határozza meg, a hatékony munka érdekében elengedhetetlen az értékelés. Garrett (2009) megállapítja, hogy a neoliberális értelmezés szerint a szociális munka gyakorlati feladatokra fókuszál, s ugyan a kor retorikája szerint nem kötődik semmilyen ideológiához, „valójában mélyen ideológiai alapokon nyugszik – e szerint a nézet szerint a szociális munka eszköztárát olyan beavatkozások kell, hogy alkossák, melyek minden esetben „működnek» és egyértelműen »eredményeken« alapulnak” (uo.: 203). Annak meghatározását, hogy mi működik, nem lehet a hatékonyság menedzseri vagy statisztikai megközelítésére bízni. Hibás paradigmát használnánk, ha a kutatási eredményeken alapuló gyakorlatot egyszerűen aszerint ítélnénk meg, hogy véletlenszerű kontrollvizsgálattal igazolható-e – helyette a kritikai gondolkodás készségeivel kell hozzá közelíteni (Pease 2007).

Egy civil szakember egyfelől motivált abban, hogy ideális esetfelelős legyen, akár egyénekkal, családokkal vagy közösségekkel dolgozik azért, hogy erősségeiket kiaknázva reményt és lehetőséget nyújtson számukra; másfelől érdekérvényesítési és megfigyelési készségeiket kiaknázva a szaktudását építi. A civil szociális munkások észreveszik a mintázatokat; ismerik az „esetek” mögött meghúzódó történeteket (Beddoe–Harrington 2012), és bevonják a szolgáltatások felhasználóit és a közösségeket annak meghatározásába, hogy *mi nem működik*. Ebben az újfajta gyakorlatban a tudás a közösséggel, egyénekkal, családokkal és munkatársakkal partneri közösségben épül. Az ügyfelekkel végzett munka során szerzett tudás értéke abban rejlik, hogy azt meg kell osztani másokkal.

A tudás létrehozása és megosztása kulcsfontosságú a szakma elismertsége szempontjából, hiszen ugyanazon a területen sok szereplő küzd (Beddoe 2011). Számos szakirodalomban arról számolnak be, hogy a szociális munka döntéshozatala során előforduló kutatás és innováció jellemzően szervezetek elvárása, nem pedig a gyakorlati szakemberek kezdeményezésére történt (Wade–Neuman 2007). Mivel a gyakorlati szakemberek nem sok kutatási eredményt tudnak felmutatni, a számháborút elsősorban pénzügyi tanácsadók vívják, míg az értékelést az éves beszámolók feldolgozói végzik. A szolgáltatások felhasználóitól begyűjtendő tapasztalat ily módon elvész, az ún. független kutatások pedig, melyeket a kormányzatok előszeretettel használnak, teljes mértékben figyelmen kívül hagyják mind a szolgáltatások felhasználóinak, mind a gyakorlati szakembereknek a tapasztalatait (Scheyett 2006). A civil gyakorlat fontosnak tartja a gyakorlati szakemberek vezetésével végzett kutatást, amely az ügyfelekkel közös munkából meríti kérdéseit, s mely tudományos módon táralja az eredményeken alapuló tudást. Nem olyan tudományra gondolunk, mely a hősies modell szerint megváltoztatná a gyakorlati munka alapjait, hanem apró eredményekre, melyek hozzájárulhatnak a szolgáltatások javításához és az érdekképviselethez, mint azt az új-zélandi gyakorlati szakemberek kutatása is mutatta (Beddoe–Harrington, 2012). Szeretnénk, ha az ilyen értelemben vett civil szakma megerősödne Új-Zélandon és a világ más tájain. Egy jól értesült és magát kifejezni képes szakma képes érveket találni hibás szakpolitikai döntések ellen, a gyakorlati munkán alapuló kutatás eredményei hatékonyan tudják megkérdőjelezni a rendszer hibáit. Az ily módon szerzett megbízható eredmények okos tálalása leleplezi a jóléti megszorítások hatásait. A civil gyakorlat során a gyakorlati szakember szerepe az, hogy a munkahelye és állampolgársága jogán létező tereken belül kritikai módon szemlélődjön.

A hatalom birtokosainak védekezése eltérítheti a vitát, ugyanakkor a szociális munka elengedhetetlen része, hogy eredményeken alapuló tudásunkat megosszuk a szakpolitikai döntéshozatal során. A kényelmetlen vagy érzékeny információ felhasználása és birtoklása szempontjából lehetséges, hogy a gyakorlati szakember a civil társadalomban fellelhető egyéb identitásokat (jogász, olvasó, szavazó, blogíró, szakszervezeti képviselő, közösségi szószóló és szakmai vezető) válasszon szócsövétül.

Összegzés

Cikkünk szerint a szakmaiság új paradigmája gyakorlatközpontú, mivel fontos a közösség számára. E gyakorlat egyre sokszínűbb és ellentmondásosabb közegben helyezkedik el, s célja a szükségét szenvedő közösségek támogatása. Ez az érvelés a szakmaiság régóta uralkodó, elszigetelt, névleges és hangzatos hősi paradigmájának kritikájából ered.

Ugyanakkor kulcsfontosságú kérdések maradtak a következők: a továbbiakban hogyan befolyásolják a szakmai hagyományt a demográfiai kérdések, a nemi és etnikai hovatartozás, a kor és a földrajzi elhelyezkedés? Elképzelhető-e, hogy a társadalmi igazságosság értékét, mely a szakma alapja, aláássa a munkavégzéshez szükséges kamarai tagság által nyújtott megelégedettség? Lehet, hogy itt az idő, hogy a szociális munkában ismét a gyakorlat kerüljön középpontba. Nem a szakpolitika, de nem is a politika, hanem a jól felépített, rátermett, szilárd alapokon nyugvó, kreatív és nagyvonalú szakmai gyakorlat. A szociális munkásoknak szükségük van a szakmaiságra ahhoz, hogy munkájuk megbízható és komolyan vehető legyen, s a közösség javát szolgálja. Ebben a tekintetben a szociális munka szakmává válása eddig független utat járt be – érdemes lesz a fejlődésére a jövőben is odafigyelni.

Fordította: Fehér Boróka

Irodalom

- Allen, J. – Briskman, L. – Pease, B. (2009): *Critical Social Work*. NSW Australia: Allen & Unwin.
- Allen-Kelly, K. (2010): Out of the wilderness – Australian social workers embrace their campaigning roots. *Australian Social Work*, (63), 3, 245–249.
- Baines, D. (2006): ‘If you could change one thing’: Social service workers and restructuring. *Australian Social Work*, (59), 1, 20–34.
- Baines, D. (2010): ‘If we don’t get back to where we were before’: Working in the restructured non-profit social services. *British Journal of Social Work*, (40), 3, 928–945.
- Baragwanath, D. (2007): New Zealand Maori Council v Attorney-General [1987] 1 NZLR 687: A perspective of counsel. ‘In good Faith’ Symposium, University of Otago, June.
- Beddoe, L. (2007): Change, complexity and challenge in social work education in Aotearoa New Zealand. *Australian Social Work*, (60), 1, 46–55.
- Beddoe, L. (2011): Investing in the future: Social workers talk about research. *British Journal of Social Work*, (41), 3, 557–575.
- Beddoe, L. – Duke, J. (2009): Registration in New Zealand social work: The challenge of change. *International Social Work*, (52), 6, 785–797.

- Beddoe, L. – Harington, P. (2012): One step in a thousand-mile journey: Can civic practice be nurtured in practitioner research? Reporting on an innovative project. *British Journal of Social Work*, (42), 1, 74–93.
- Boston, J. – Martin, J. – Pallott, J. – Walsh, P. (1991): Reshaping the state: New Zealand's bureaucratic revolution. Auckland, New Zealand: Oxford University Press.
- Bryson, L. (1992): *Welfare and state: who benefits?* Houndsmills, UK: Macmillan.
- Cavanaugh, S. L. (2003): The gender of professionalism and occupational closure: The management of tenure-related disputes by the Federation of Women Teachers' Associations of Ontario 1918–1949. *Gender and Education*, (15), 1, 39–57.
- Chua, W. – Clegg, S. (1990): Professional closure: The case of British nursing. *Theory and Society*, (19), 2, 135–172.
- Curtis, B. (2003): *Third way partnerships, neo-liberalism and social capital in New Zealand*. Local Partnerships and Governance Research Group, Research Report No. 4. Auckland, New Zealand: University of Auckland.
- Donzelot, J. (1980): *The policing of families*. London, England: Hutchinson.
- Duncan, G. (1995): New Mandarins New Zealand style. In S. Rees – G. Rodley (eds.): *The human costs of managerialism*. Sydney, Australia: Pluto Press, 159–168.
- Duncan, G. (2004): *Society and politics: New Zealand social policy*. Auckland, New Zealand: Pearson.
- Duyvendak, J. W. – Knijn, T. – Kremer, M. (2006): Policy, people and the new professional: Professionalisation and re-professionalisation in care and welfare. Amsterdam, the Netherlands: Amsterdam University Press.
- Eichbaum, C. (1999): The politics and economics of the Third Way. In C. Eichbaum – P. Harris – P. Dalziel – B. Philpott – S. Chatterjee – P. Conway – R. Shaw (eds.): *The new politics: A third way for New Zealand*. Palmerston North, New Zealand: Dunmore Press, 33–62.
- Evetts, J. (2011): Sociological analysis of professionalism: Past, present and future. *Comparative Sociology*, 10, 1–37.
- Ferguson, H. (2008): Reclaiming social work: Challenging neo-liberalism and promoting social justice. London, England: Sage.
- Ferguson, I. – Woodward, R. (2009): *Radical social work in practice: Making a difference*. Bristol, UK: The Policy Press.
- Freidson, E. (2001): *Professionalism: The third logic*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Foucault, M. (1979): *Discipline and punishment*. Harmondsworth, UK: Penguin.
- Foucault, M. (1991): 'Governmentality'. In G. Burchell – C. Gordon – P. Miller (eds.): *The Foucault effect: Studies in governmentality*. Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf, 87–104

- Furedi, F. (2006): The end of professional dominance. *Society*, (43), 6, 14–18.
- Garrett, P. M. (2009): Marx and ‘modernization’: Reading capital as social critique and inspiration for social work resistance to neoliberalization. *Journal of Social Work*, (9), 2, 199–221.
- Gilbert, T. – Powell, J. L. (2010): Power and social work in the United Kingdom: A Foucauldian excursion. *Journal of Social Work*, (10), 3, 3–22.
- Gillingham, P. (2007): The Australian Association of Social Workers and the social policy debates: A strategy for the future? *Australian Social Work*, (60), 2, 166–180.
- Gleeson, D. – Knights, D. (2006): Challenging dualism: Public professionalism in ‘troubled’ times. *Sociology*, (40), 2, 277–295.
- Hall, P. (2005): Interprofessional teamwork: Professional cultures as barriers. *Journal of Interprofessional Care*, (19), 1, 188–196.
- Harrysson, L. – O’Brien, M. (2007): *Social welfare, social exclusion: A life course frame*. Lund, Sweden: Varpinge Ord – Text.
- Healy, K. (2009): A case of mistaken identity: The social welfare professions and New Public Management. *Journal of Sociology*, (45), 4, 401–418.
- Healy, K. – Meagher, G. (2004): The reprofessionalization of social work: Collaborative approaches for achieving professional recognition. *British Journal of Social Work*, (34), 2, 243–260.
- Hood, C. – Mears, R. – Winch, C. (1997): An inspector calls: Regulation inside Government. *Policy and Politics*, (25), 3, 229–313.
- Ife, J. (1997): *Rethinking social work*. Sydney, Australia: Longman.
- ISFW – International Federation of Social Workers (2000): *International definition of social work*. <http://www.ifsw.org/p38000208.html> (utolsó letöltés: 2015. 04. 18.)
- Illich, I. – Zola, I. K. – McKnight, J. – Caplan, M. – Shaiken, H. (1977): *Disabling professions: Ideas in progress*. London, England: Marion Boyars.
- James, C. (1992): *New territory: The transformation of New Zealand 1984–92*. Wellington, New Zealand: Bridget Williams Books.
- Jesson, B. (1987): *Behind mirror glass: the growth of wealth and power in New Zealand in the eighties*. Auckland, New Zealand: Penguin.
- Johnson, T. J. (1972): *Professions and power*. London, England: Macmillan.
- Kelsey, J. (1993): *Rolling back the state: Privatisation of power in Aotearoa/New Zealand*. Wellington, New Zealand: Bridget Williams Books.
- Kirkpatrick, I. – Ackroyd, S. (2003): Transforming the professional archetype? The new managerialism in UK social services. *Public Management Review*, (5), 4, 511–531.
- Kremer, M. – Tonkens, E. (2006): Authority, trust, knowledge and the public good in disarray. In J. W. Duyvendak – T. Knijn – M. Kremer (eds.): *Policy, people, and the new professional: De-professionalisation and re-professionalisation in care and welfare*. Amsterdam, the Netherlands: Amsterdam University Press, 122–134.

- Larner, W. – Butler, M. (2003): *Headline local partnerships in Aotearoa New Zealand*. Local Partnerships and Governance Research Group, Research Report No. 7. Auckland, New Zealand: University of Auckland.
- Lunt, N. – O'Brien, M. – Stephens, R. (2008): *New Zealand, new welfare*. Melbourne, Australia: Cengage.
- Macdonald, K. (1985): Social closure and occupational registration. *Sociology*, (19), 4, 541–556.
- McCrae, N. – Murray, J. – Huxley, P. – Evans, S. (2005): The research potential of mentalhealth social workers: A qualitative study of the views of senior mentalhealth service managers. *British Journal of Social Work*, (35), 1, 55–71.
- McDonald, C. (2006): *Challenging social work: The context of practice*. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan.
- McLaughlin, K. (2007): Regulation and risk in social work: The General Social Care Council and the Social Care Register in context. *British Journal of Social Work*, (37), 7, 1263–1277.
- Mendes, P. (1998): Social workers, professional associations and social justice. *Northern Radius*, 2, 11–14.
- Millerson, G. (1964): *The qualifying associations: A study in professionalisation*. London, England: Routledge – Kegan Paul.
- Mills, C. W. (1953): *White collar*. New York, NY: Oxford University Press.
- Ministry of Social Development (2001): *The social development approach*. Wellington, New Zealand: Author.
- Nowland-Foreman, G. (1997): Can voluntary organisations survive the bear hug of government funding under a contracting regime? A view from Aotearoa/ New Zealand. *Third Sector Review*, (3), 1, 5–39.
- O'Brien, M. (2005): A just profession or just a profession. *Social Work Review*, (17), 1, 13–22.
- O'Brien, M. (2009): Social work and the practice of social justice: An initial overview. *Aotearoa New Zealand Social Work*, (21), 1–2, 3–10.
- O'Brien, M. (2011): Equality and fairness: Linking social justice and social work practice. *Journal of Social Work*, 11(2), 143–158.
- O'Brien, M. – Wilkes, C. (1993): *The tragedy of the market*. Palmerston North, New Zealand: Dunmore Press.
- O'Neill, O. (2002): *A question of trust*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Parsons, T. (1951): *The social system*. New York, NY: The Free Press.
- Pease, B. (2002): Rethinking empowerment: A postmodern reappraisal for emancipatory practice. *British Journal of Social Work*, 32, 135–147.
- Pease, B. (2007): Critical social work theory meets evidence-based practice in Australia: Towards critical knowledge-informed practice in social work. In K. Yokota (ed.): *Empowering people through emancipatory social work*. Kyoto, Japan: Sekai Shisou Sha, 103–138.

- Ranson, S. (2003): Public accountability in the age of neo-liberal governance. *Journal of Education Policy*, (18), 5, 459–480.
- Scheyett, A. (2006): Silence and surveillance: Mental illness, evidence-based practice, and a Foucaultian lens. *Journal of Progressive Human Sciences*, (17), 10, 71–92.
- Sciulli, D. (2005): Continental sociology of professions today: Conceptual contributions. *Current Sociology*, (53), 6, 915–942.
- Sirotkina, R. – van Ewijk, H. (2010): Social professionals' perceptions of activating citizenship. *European Journal of Social Work*, (13), 3, 73–90.
- Social Workers Registration Board (2011): *Mandatory social worker registration: A discussion paper*. Wellington, New Zealand: Author.
- Staniforth, B. – Fouche, C. – O'Brien, M. (2011): Still doing what we do: Defining social work in the 21st century. *Journal of Social Work*, (11), 2, 191–208.
- Stanley, N. – Manthorpe, J. (2004): *The age of the inquiry: Learning and blaming in health and social care*. London, England: Routledge.
- Wade, K. – Neuman, K. (2007): Practice-based research: Changing the professional culture and language of social work. *Social Work in Health Care*, (44), 4, 49–62.
- Walters, I. – Nutley, S. – Percy-Smith, J. – McNeish, D. – Frost, S. (2004): *Improving the use of research in social care practice*. London, England: Social Care Institute for Excellence.
- Weber, M. (1968): *Economy and society*. New York, NY: Bedminster Press.
- Webb, S. A. (2006): *Social work in a risk society: Social and political perspectives*. New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Wilensky, H. L. (1964): The professionalisation of everyone? *The American Journal of Sociology*, (70), 2, 137–158.
- Wilensky, H. L. (1980): *This week's citation classic*. Citation Index CC (51). <http://www.garfield.library.upenn.edu/classics1980/A1980KU16200001.pdf> (utolsó letöltés: 2015. 04. 18.)
- Witz, A. (1992): *Professions and patriarchy*. London, England; New York, NY: Routledge.